

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มารดาบิดาเป็นครูคนแรกของบุตรธิดา ที่สอนให้บุตรธิดาตั้งตนไว้ในที่ชอบ คือ การสอนบุตรธิดาให้เป็นคนดี ที่ต้องรู้จักรับผิดชอบตนเอง รู้จักกตัญญูต่อมารดาบิดา มีศีลธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน มีความรู้ มีการศึกษา มีความสามารถ เป็นต้น ผู้เป็นมารดาบิดาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่บุตร เพราะมารดาบิดาถือว่าเป็นบุคคลสำคัญในครอบครัว ที่มีบทบาทและหน้าที่ทั้งในครอบครัวและภายนอกครอบครัว และเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในครอบครัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุตรที่ถือเป็นหน้าที่หลักของมารดาบิดา พระพุทธศาสนาสอนให้ผู้เป็นมารดาบิดาประพฤติตนเป็นอุจฺเจวคา (บุรพเทพ) กล่าวคือ มอบความรักความเมตตาให้กับบุตรทุกคนโดยปราศจากความลำเอียง มารดาบิดาได้ชื่อว่าเป็นครูคนแรกของบุตร เพราะสอนให้บุตรได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ มากมายก่อนใครอื่น อีกคำหนึ่งท่านเรียกว่าเป็น “ผู้ให้โอกาสลูกเกิดมาลิ้มรสชาติโลก” เพราะบุตรได้พบกับบิดามารดาก่อนใครอื่น^๑ พฤติกรรมของมารดาบิดาที่แสดงให้บุตรเห็น เป็นการปลูกฝังพฤติกรรมแก่บุตรทั้งทางตรงและทางอ้อม มารดาบิดาเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดบุตรที่สุดมากกว่าใครอื่นและมีอิทธิพลต่อบุตรในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกายและจิตใจจึงควรอย่างยิ่งที่จะกระทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา^๒

พระพุทธศาสนาได้ยกย่องมารดาบิดาเป็นพระอรหันต์ประจำตัวลูกเป็นพรหมของลูกเป็นบุรพเทพของลูกเป็นพระบูรพาจารย์ของลูก^๓และนอกจากนี้ยังได้ยกย่องมารดาบิดาให้อยู่ในทิศเบื้องหน้า ย่อมจะอนุเคราะห์บุตรด้วยหน้าที่ ๕ ประการ คือ ๑.ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว เช่น สอนตักเตือนบุตรไม่ให้บุตรเป็นคนเกเร ๒.ให้ตั้งอยู่ในความดี เช่น สอนบุตรให้รู้จักมีความเคารพผู้ใหญ่ ๓.ให้ศึกษาศิลปวิทยา เช่น ให้ลูกได้ศึกษาในวิชาที่ตนเองถนัด ๔.หาภรรยา(สามี)ที่สมควรให้ เมื่อถึงวัยที่จะอยู่ครองเรือน ๕.มอบทรัพย์สมบัติให้ในเวลาอันสมควร ให้ทรัพย์มรดกในการเอาไปทำทุนประกอบอาชีพ^๔ และเมื่อมารดาบิดาทำหน้าที่ของตนอย่างดีแล้วถือว่าความดีเหล่านั้นเป็นบ่อ

^๑อ.ท.ท. (ไทย) ๒๐/๓๔/๗๗-๗๘, อ.ท.ท. (ไทย) ๒๐/๑๕๗/๑๒๔.

^๒พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตฺโต), ความสุขของครอบครัว คือสันติสุขของสังคม, ม.ป.ป., หน้า ๑๔-๑๕.

^๓อ.ท.ท. (ไทย) ๒๐/๓๑/๑๘๓.

^๔ที.ป. (ไทย) ๑๑/๒๖๖/๒๑๒.

เกิดแห่งความดีของบุตรหรือเป็นบุญเขตของบุตร มารดาบิดาจึงถือว่าเป็นบุคคลต้นแบบให้แก่บุตรธิดา และเป็นบุคคลที่มีพระคุณอย่างยิ่งต่อบุตร พระคุณที่สำคัญยิ่งของมารดา มี ๔ ประการ คือ ๑) ให้ชีวิตแก่บุตร ๒) ให้ต้นแบบร่างกายที่เป็นมนุษย์แก่บุตร ๓) ให้ต้นแบบจิตใจที่เป็นมนุษย์ และ ๔) เป็นบุพการี

คำยกย่องมารดาบิดาในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาที่ถูกกล่าวมาข้างต้นกำลังจะถูกทำลายลงโดยมารดาบิดาที่ขาดคุณธรรม ประพฤติผิดศีลธรรม เป็นแบบอย่างที่ไม่ดีให้แก่บุตร เช่น เล่นการพนัน ทะเลาะเบาะแว้ง อบรมเลี้ยงดูบุตรธิดาแบบปล่อยปละละเลย ไม่เอาใจใส่ให้ความอบอุ่นแก่บุตรของตน ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า มารดาบิดาขาดหลักคุณธรรมในการเลี้ยงดูบุตร ขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และคุณสมบัติของการเป็นมารดาที่ดี และขาดการกระทำตนเป็นต้นแบบหรือแบบอย่างที่ดีให้แก่บุตร แต่ถ้าหากมารดาบิดาคนใดตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่บุตรธิดา บุตรธิดาก็ย่อมจะซึมซับคุณงามความดีเหล่านั้นเหมือนน้ำซึมบ่อทราย ดังหลักที่ว่า “ขถาวาที ตถาการี” สอนอย่างไรทำอย่างนั้นและ “ขถาการี ตถาวาที” คือทำอย่างไร สอนอย่างนั้น^๕ จึงจะได้รับการยอมรับและไม่ถูกติเตียน ซึ่งถ้าหากมารดาบิดาเป็นต้นแบบที่ดีให้แก่บุตรได้แล้วเชื่อว่าบุตรธิดาก็ย่อมที่จะเป็นคนดีได้เช่นกัน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นควรศึกษามารดาบิดาต้นแบบตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการนำมาใช้เป็นแบบอย่างในสถาบันครอบครัวปัจจุบันด้วยการนำคุณสมบัติของความเป็นมารดาบิดาต้นแบบตามพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ เพื่อเสริมสร้างการเป็นมารดาบิดาที่มีสัมมาทิฐิคือมีความคิดเห็นที่ถูกต้อง อันจะทำให้สถาบันครอบครัวมีความเข้มแข็งเป็นการแก้ปัญหาสังคมที่กำลังเป็นอยู่ในขณะนี้ด้วยพุทธวิธี

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาคุณสมบัติของความเป็นมารดาบิดาต้นแบบในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษามารดาบิดาที่เป็นมารดาบิดาต้นแบบในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางประยุกต์คุณสมบัติของความเป็นมารดาบิดาต้นแบบในการสร้างมารดาบิดาในสังคมปัจจุบัน

^๕ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), อมฤตพจนานา(พุทธศาสนสุภาษิต), ม.ป.ป., หน้า ๑๕๕.

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตดังนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการเป็นมารดาบิดาดั้งแบบ ศึกษาคุณสมบัติบุคคล และแนวการประยุกต์คุณสมบัติของความเป็นมารดาบิดาดั้งแบบ ในการสร้างต้นแบบของมารดาบิดาในสังคมปัจจุบัน ที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกพระพุทธศาสนาเถรวาท อรรถกถาฎีกา และเอกสารต่างๆ ที่เป็นประเด็นสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ ต้องการทราบคุณสมบัติของความเป็นมารดาบิดาดั้งแบบในพระพุทธศาสนาว่ามีลักษณะอย่างไรบ้าง

๑.๔.๒ ต้องการทราบบุคคลที่เป็นมารดาบิดาดั้งแบบในพระพุทธศาสนาเถรวาทมีใครบ้าง

๑.๔.๓ ต้องการทราบแนวทางประยุกต์คุณสมบัติของความเป็นมารดาบิดาดั้งแบบในสังคมปัจจุบัน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย (ไม่มี)

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

มารดาบิดา หมายถึง ผู้ให้กำเนิดบุตรและธิดา

ต้นแบบ หมายถึงแบบอย่างที่ดีของมารดาบิดาที่ปรากฏในหลักคำสอนของ

พระพุทธศาสนาเถรวาท

บุตร หมายถึง ลูกเพศชาย

ธิดา หมายถึง ลูกเพศหญิง

หลักคุณธรรม หมายถึง การประพฤติการปฏิบัติของมารดาบิดาดั้งแบบที่ปรากฏในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเถรวาท

พระพุทธศาสนา หมายถึง พระพุทธศาสนานิกายเถรวาท

๑.๗ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คัมภีร์พระไตรปิฎก ได้กล่าวถึงความสำคัญของมารดาบิดาไว้ในพรหมสูตรดังข้อความที่ปรากฏว่า คู่ก่อนภิกษุทั้งหลายมารดาบิดาอันบุตรแห่งตระกูลทั้งหลายโคบุตรอยู่ในเรือนของตนตระกูลทั้งหลายนั้นชื่อว่าพรหม ...มีบูรพาจารย์ ... มีอาหุไนยคำว่าพรหม ... บูรพาจารย์ ... อาหุไนยนี้เป็นคำเรียกมารดาบิดาทั้งหลายนั้นเพราะเหตุอะไรเพราะมารดาบิดาทั้งหลายเป็นผู้มีอุปการะมาก

เป็นผู้พุ่มพอกเลี้ยงดูแสดงโลกนี้แก่บุตรทั้งหลาย^๖ และยังยกย่องมารดาบิดาไว้ในสิงคาลกสูตร ว่ามารดาบิดาเป็นปรัตถิมทิศ คือ ทิศเบื้องหน้าที่ย่อมจะอนุเคราะห์บุตรด้วยหน้าที่ ๕ ประการ คือ ๑. ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว ๒. ให้ตั้งอยู่ในความดี ๓. ให้ศึกษาศิลปวิทยา ๔. หาภรรยา(สามี)ที่สมควรให้ ๕. มอบทรัพย์สมบัติให้ในเวลาอันสมควร^๗

กัมภีร์มั่งคั่งตลอดชีพนี้ ได้อธิบายฐานะของบิดามารดาทั้ง ๔ ประการไว้ดังนี้

๑. เป็นพระพรหมของบุตร เนื่องจากผู้เป็นบิดามารดามีความประพฤติดีเช่นกับพรหมเพราะมีพรหมวิหารธรรมทั้ง ๔ ได้แก่เมตตา รักและปรารถนาดีต่อบุตร, กรุณา สงสารห่วงใยเมื่อบุตรประสบทุกข์, มุทิตา ชื่นชมยินดีเมื่อบุตรได้ดี, และอุเบกขา คอยเพ่งดูอยู่ห่างๆ ไม่ก้าวร้าวชีวิตเมื่อบุตรมีครอบครัวแล้ว

๒. เป็นเทวดาคนแรกของบุตร(บุรพเทพ)เนื่องจากบิดามารดาได้ประพฤติดีเช่นกับเทพ คือการไม่คำนึงถึงส่วนเสียของบุตร มุ่งแต่ให้บุตรเกิดความคิดความเจริญเท่านั้น เช่นกับวิสุทธิเทพ(พระอรหันต์)ที่ไม่คำนึงถึงความผิดของบุคคล หวังแต่จะให้มีความเจริญรุ่งเรือง

๓. เป็นครูคนแรกของบุตร(บุรพาจารย์) เนื่องจากบิดามารดาเป็นผู้ได้อบรมสั่งสอนบุตรก่อนบุคคลอื่นใด นับตั้งแต่แรกเกิดมาบิดามารดาได้อบรมพร่ำสอนให้รู้จักกิน นอน เดิน พุค ตลอดจนความรู้และคุณธรรมจริยธรรมต่างๆ จวบจนเติบโตใหญ่ จึงถือว่าเป็นครูอาจารย์คนแรก

๔. เป็นอาหุไนยบุคคลของบุตร เนื่องจากบิดามารดาเป็นผู้มีอุปการคุณต่อบุตรทุกด้านสมควรที่บุตรจะต้องสักการบูชาด้วยวัตถุสิ่งของและการเลี้ยงดูตอบแทน เช่นเดียวกับพระอรหันต์ซึ่งเป็นผู้ที่บุคคลทั่วไปควรสักการบูชา^๘

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายค้นแบบไว้ว่า แบบดั้งเดิม, แบบมาแต่แรก, แบบที่ทำขึ้นไว้แต่แรก, สิ่งที่สร้างขึ้นเป็นแบบฉบับ, ใช้เป็นต้นคำสำหรับสร้างสิ่งอื่นให้มีลักษณะเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน, แบบพิมพ์ที่เป็นบล็อกพิมพ์

พุทธทาสภิกขุ กล่าวว่า การเป็นบิดามารดาเป็นได้ ๒ ความหมาย กล่าวคือ บิดามารดาทางฝ่ายกาย คือ การได้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูด้านร่างกายให้เจริญเติบโต และการเป็นบิดามารดาทางฝ่ายจิตวิญญาณ ได้แก่การอบรมสั่งสอนให้มีศีลธรรมดี สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข และให้

^๖อ.ด.ก.(ไทย) ๒๑ /๖๓ /๑๐๗.

^๗ที.ป.า.(ไทย) ๑๑/๒๖๖/๒๑๒.

^๘ม.ร.ค.(ไทย) ๑ /๒๖๕/๒๗๑.

^๙ราชบัณฑิต, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์โดยบริษัท นามมีบุ๊คสพับลิเคชันส์ จำกัด, (๒๕๔๒), หน้า ๔๒๓.

มีโลกุตระธรรมดี ได้แก่สามารถชักนำให้อยู่เหนือโลก ด้วยการรู้เท่าทันต่อธรรมชาติของโลก จนจิตไม่เป็นทุกข์ การที่บิดามารดาสอนบุตรของตนให้เป็นคนดี มีสัมมาทิฐิในการดำเนินชีวิต เชื่อว่าได้ทำหน้าที่อย่างดีเยี่ยม^{๑๑}

พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตโต) กล่าวถึง มารดาบิดาว่าเป็นผู้สร้างสรรค์โลก เป็นผู้วางรากฐานของคุณธรรมให้กับลูก อบรมเลี้ยงดูให้สมาชิกให้ครอบครัวมีคุณธรรม พ่อแม่จัดอยู่ในฐานะเป็นพระพรหมของบุตร เป็นบูรพาจารย์ของบุตร เป็นอาหุไนยบุคคลของบุตร^{๑๒}

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) กล่าวถึง “พระ” หมายถึงผู้ประเสริฐผู้ยอดเยี่ยม เพราะเป็นผู้มีคุณสมบัติที่ประเสริฐยอดเยี่ยมอยู่ในตัวและทำความดีโดยมิได้มุ่งหวังตอบแทนทำด้วยดวงใจอันเปี่ยมล้นด้วยความรัก ความปรารถนาดีและความสงสารเป็นที่ตั้ง หากผู้ใดทำได้ดังนี้ไม่ว่าผู้นั้นจะครองเพศแบบไหน และอยู่ในวันไหนชาวโลกย่อมแซ่ซ้องสรรเสริญผู้นั้นชื่อว่าเป็น“พระในบ้าน”คือ พ่อกับแม่ ที่เป็นต้นแบบอันแท้จริง เป็นผู้มีเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาพร้อมในทางพระพุทธศาสนาจึงเรียกคนที่เปี่ยมเมตตาเป็น“พรหม”ของบุตรธิดา ชื่อว่าเป็นพรหมก็เพราะมีคุณธรรมของพรหม พรหมหมายถึงคนที่มีคุณธรรมสี่ประการประจำใจ เช่น มีเมตตา ปรารถนาความสุข ความเจริญแก่ผู้อื่น มีกรุณา สงสาร อยากจะช่วยเหลือคนอื่นให้พ้นไปจากความทุกข์ความเดือดร้อน มีมุทิตา คือยินดีเพริศใจในเมื่อคนอื่นนั้นมีความสุขความเจริญ มีความก้าวหน้า ในชีวิตในการงาน ส่วนอุเบกขานั้นเรียกว่าวางเฉย^{๑๓}

พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตโต) กล่าวถึงบุคคลผู้ทำอุปการะก่อน คือ ผู้มีพระคุณได้แก่มารดาบิดา ครูอาจารย์ ช่วยเหลือเกื้อกูลที่ริเริ่มก่อน โดยมิได้คำนึงเหตุเก่า เช่นว่าเขาเคยทำอะไรให้เราไว้และมีได้หวังข้างหน้าว่าเขาจะให้อะไรตอบแทน ชื่อว่าบุพการี ความช่วยเหลือเกื้อหนุนโดยถือว่าเป็นอันดับแรก การอุปถัมภ์บำรุงเกื้อกูล รับใช้ที่ทำความด้วยความตั้งใจให้ความสำคัญนำหน้าหรือก่อนอื่น ชื่อว่า บุพการี บุคคลผู้เป็นต้นแบบของลูกๆ^{๑๔}

^{๑๑}พุทธทาสภิกขุ, พ่อแม่สมบุรณ์แบบ, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร:สมชายการพิมพ์, ๒๕๒๗), หน้า ๕-๑๕.

^{๑๒}พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), คุณบิดามารดาสุตพรรณนามหาศาล, พิมพ์ครั้งที่๑๔, (กรุงเทพมหานคร:พิมพ์สวาย, ๒๕๕๐), หน้า ๕๓.

^{๑๓}คณะศิษยานุศิษย์, อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ, ท่านเจ้าคุณพระราชสีลาจารย์, (๒๘ กุมภาพันธ์๒๕๕๒), หน้า ๒๕.

^{๑๔}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๘๔ .

พระราชธรรมวาทิ (ชยวัฒน์ธมฺมวฑฺฒโน) กล่าวถึงความเป็นพ่อแม่ไว้ในหนังสือ ลีลา วาทิธรรมว่า คำว่า แม่ เป็นคำที่มีความหมายลึกซึ้งมาก และยังมีคำที่ใช้ร้องเรียกแตกต่างกันไปอีก เช่น เรียกแม่ว่า ชนนี ซึ่งหมายถึง ผู้เป็นแดนให้ลูกเกิด เรียกแม่ว่า มารดา หมายถึง ผู้เลี้ยงดูอุ้มชู ลูก เรียกแม่ว่า แม่ หมายถึง ผู้เป็นใหญ่ในชีวิตของลูก ส่วนพ่อนั้น หมายถึง ชายผู้ให้กำเนิดแก่ลูก ซึ่งมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าแม่ เพราะท่านเป็นผู้ที่ให้ชีวิตวิญญาณ ให้หลักประกันที่สังคมมนุษย์ยอมรับ ลูกคนใดไม่มีพ่อก็จะเกิดปัญหา และถูกเยาะเย้ยถากถาง ขาดความมองอาในสังคม คำว่า “พ่อ” ยังมีความหมายที่ร้องเรียกแตกต่างกันไปอีก เช่น เรียกพ่อว่าชนก หมายถึง ผู้ยังบุตรให้เกิด เรียกพ่อว่า บิดา หมายถึง ผู้เลี้ยงดูอุ้มชูบุตรและผู้เป็นที่รักของบุตร เรียกพ่อว่า พ่อ หมายถึง ผู้คุ้มครองป้องกันภัยหรือผู้เป็นหลักชัยของครอบครัว คำว่า “พ่อ” เป็นคำศักดิ์สิทธิ์มีมนต์ขลังคู่กับคำว่า “แม่” มีอานุภาพไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน หากโลกขาดพ่อเสีย ความเป็นแม่ก็เกิดมิได้ ตรงกันข้ามหากขาดแม่ ความเป็นพ่อก็เกิดขึ้นมาไม่ได้เช่นกัน^๔

ประเวศ วะสี มีทัศนะว่าการที่ศีลธรรมได้เสื่อมลงนั้น เกิดจากสถาบันครอบครัวอ่อนแอ หรือล่มสลายลง จนไม่มีบทบาทเป็นเครื่องกำกับควบคุมทางศีลธรรมได้ และเนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป บทบาทของความเป็นพ่อเป็นแม่ก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย พ่อ แม่ และลูก ต้องแยกจากกันเพื่อไปทำงาน หรือไปเรียนอยู่ที่ห่างไกลกันครอบครัวจึงแตกแยก และกลายเป็นปัญหาสำคัญของสังคม ซึ่งแตกต่างจากสมัยก่อนที่มีความเป็นปึกแผ่นและสามารถควบคุมพฤติกรรมของคนในครอบครัวให้อยู่ในกรอบศีลธรรมอันดีงามได้ จึงส่งผลกระทบต่อสังคมทำให้เกิดปัญหาหลาย ๆ ด้าน^๕

รศ. สุวรรี ศิวะแพทย์ ให้ทัศนะเกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูกไว้ว่า พ่อแม่ต้องมีทัศนคติที่ดีต่อลูก ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพที่ดี แต่ถ้าพ่อแม่มีทัศนคติที่ไม่ดี ก็จะส่งผลกระทบต่อเด็กทำให้เด็กมีอารมณ์ที่ไม่มั่นคงและมีผลทำให้กลายเป็นเด็กก้าวร้าว ก่อปัญหาให้แก่สังคมได้ และหากครอบครัวใดมีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีการควบคุมพอประมาณ ให้ความรักความเอาใจใส่ลูกอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้เด็กมีพัฒนาการและสุขภาพจิตที่ดีและการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูกก็ถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญ การที่พ่อแม่จะพัฒนาให้ลูกของตนเป็นเช่นไรขึ้นอยู่กับว่าพ่อแม่ได้กระทำตนเป็นเช่นนั้นได้หรือไม่ เพราะลูกจะเลียนแบบพฤติกรรมการแสดงออกและอุปนิสัย

^๔พระราชธรรมวาทิ (ชยวัฒน์ธมฺมวฑฺฒโน), **ลีลาวาทิธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ม.ป.พ.), หน้า ๑๑๕.

^๕ประเวศ วะสี และคณะ, **พระพุทธศาสนากับจิตวิญญาณของสังคมไทย** ประเด็นวิจัยศาสนาและวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๔๓.

ของพ่อแม่ของตนไว้ได้หมด^{๑๖}

นิธิ เอียวศรีวงศ์ มีทัศนะว่า ปัญหาของครอบครัวที่เกิดขึ้นประการหนึ่งเกิดขึ้นเพราะระบบของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป พ่อแม่ซึ่งเป็นผู้ปกครองไม่เคยเข้าวัดและชักชวนให้ลูกหลานไปวัดเช่นในสมัยก่อน แต่ปัจจุบันพ่อแม่ของเด็กไม่ได้เข้าวัด จึงไม่ได้รับเอาทำที่ชีวิตแบบชาวพุทธมาส่งทอดให้ลูกหลาน การกล่อมเกลาดังกล่าวและเยาวชนให้มีคุณธรรมจริยธรรมควรผ่านสถาบันครอบครัวและชุมชนมากกว่าที่จะผ่านการกล่อมเกลามาจากพระภิกษุในวัดโดยตรง^{๑๗}

พระมหาภูณณู จันทรจิต ได้ศึกษาเรื่อง “หน้าที่ของมารดาบิดาในพุทธจริยศาสตร์” สรุปไว้ว่าการทำหน้าที่ของบุคคลในครอบครัว โดยอาศัยหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เป็นหน้าที่ที่ถือปฏิบัติที่สำคัญ ในการป้องกันปัญหาทางสังคม และเป็นคุณธรรมที่บ่งชี้ถึงความสมบูรณ์ของสถาบันครอบครัวการปฏิบัติหน้าที่ จึงเป็นกฎเกณฑ์ที่สร้างความสำนึกระหว่างสังคม ให้นุชนัยดำรงชีพด้วยการเอื้ออาทรกัน เพราะสถาบันครอบครัว เป็นสถาบันที่เป็นแบบอย่างที่ดีของบุคคลที่อาศัยอยู่ และมีขบวนการที่ซับซ้อน มีความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว รวมทั้งมีปฏิสัมพันธ์ต่อสิ่งแวดล้อมภายนอก โดยมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อกัน คือ หน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในระดับศีลธรรม หน้าที่ที่ถือระบบพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์หน้าที่ของบิดามารดา คือ พันธะทางศีลธรรม และหน้าที่ของบุตรธิดาคือความสำนึกทางมโนธรรม พระพุทธศาสนากับสังคมไทยมีความสัมพันธ์กัน ทำให้วิถีไทยดำเนินไปบนวิถีธรรมตั้งแต่อดีตเป็นต้นมาคนไทยดำรงชีพอยู่ด้วยหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา ครอบครัวไทยดั้งเดิมให้ความสำคัญแก่สมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะญาติผู้ใหญ่ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย กล่าวคือ เป็นสังคมที่เอื้ออาทรและห่วงใยกันและกันมาโดยตลอด ลูกหลานเป็นที่พึงพิงและเป็นแรงใจและยึดหลักเป็นข้อปฏิบัติตาม เป็นต้นแบบในการดำรงชีวิตที่ดีของลูกหลานต่อไป^{๑๘}

พระมหาบุญเพียร ปุณณวิริโย ได้ศึกษาเรื่อง “แนวคิดและวิธีการขัดเกลากายทางสังคมในสถาบันครอบครัว” สรุปไว้ว่าหน้าที่หลักของบิดามารดา คือ การอบรมสั่งสอนบุตร เพราะบิดามารดาเป็นทิศเบื้องหน้า บุตรเจริญเติบโตมา โดยมีบิดามารดาเป็นผู้อยู่เบื้องหน้า ได้เลี้ยงดูอบรมตั้งแต่แรกเกิด การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดามีความสำคัญยิ่งต่อการปลูกฝังลักษณะทางพฤติกรรมจิตใจ และสติปัญญาของเด็ก หากเด็กไม่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้องจากบิดามารดา ย่อมจะส่งผลให้มีคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ และก่อให้เกิดปัญหาในทางสังคมได้ในอนาคต บิดามารดา

^{๑๖} สุวรี ศิวแพทย์, *จิตวิทยาทั่วไป*, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โอ เอส พริ้นติ้งเฮ้าส์, ๒๕๔๕), หน้า ๒๖.

^{๑๗} นิธิ เอียวศรีวงศ์, *เข้าวัดเข้าวา, มติชนสุดสัปดาห์*, ที่ (๒๒ มิถุนายน ๒๕๔๒) : ๔๗.

^{๑๘} พระมหาภูณณู จันทรจิต, “หน้าที่ของบิดามารดาในพุทธจริยศาสตร์”, *วิทยานพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑).

จึงควรให้ความสำคัญกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรของตน ตามแนวทางที่ถูกต้อง การอบรมเลี้ยงดูที่สูงสุด คือ การสงเคราะห์ให้บุตรได้เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรมสามารถดำรงตนอยู่ได้ด้วยธรรม หากบุตรได้รับการปลูกฝังคุณลักษณะทางธรรมจากบิดามารดาอย่างสมบูรณ์ ย่อมจะดำเนินชีวิตด้วยความสุข^{๑๕}

พระสมชัย อนุตฺตโร ได้ศึกษาเรื่อง “หลักมนุษยสัมพันธ์เชิงพุทธตามแนวทางของหลักธรรมเรื่องทศกในพระพุทธศาสนา”สรุปความได้ว่า พ่อแม่ในครอบครัว จะต้องมีบทบาท นำลูกๆ ในการพัฒนาจิตใจ มีจิตใจดี มีคุณธรรมจริยธรรมสูง มีความเสียสละ ให้ความรัก ความยกย่องซึ่งกันและกัน ให้เกียรติและศรัทธาซึ่งกันและกัน มีพฤติกรรมที่แสดงต่อกันด้วยความรักไม่ใช้อารมณ์ในการตัดสินปัญหา ควรเป็นผู้มีเหตุผล เข้าใจปัญหา รับสภาพความจริง และหาวิธีแก้ปัญหา แก้ข้อขัดแย้งในครอบครัวให้ได้ถ้ามีปัญหา แต่ควรจะไม่ให้มีปัญหาเลยได้อีก^{๑๖}

ผศ.งามตา วณิชานนท์ ได้ศึกษาเรื่อง “ลักษณะทางพระพุทธศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของบิดามารดาที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูบุตร” สรุปไว้ว่าบิดามารดาที่ให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรเพื่อส่งเสริมให้เป็นคนดีมีคุณธรรมตามแนวพระพุทธศาสนานั้น เป็นบิดามารดาที่มีลักษณะทางพุทธสูง(โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการดำเนินชีวิตประจำวันตามวิถีทางแบบพุทธ ที่สำคัญคือ ยึดมั่นในการปฏิบัติตนตามหลักธรรมขั้นพื้นฐาน อันได้แก่ การบริจาคทาน การรักษาศีลห้า และหมั่นปฏิบัติสมาธิภาวนา) เป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดี และให้การปฏิสัมพันธ์กับบุตรอย่างใกล้ชิดและมีคุณภาพด้วย นอกจากนี้ผลการวิจัยยังให้ภาพรวม ว่าฝ่ายบิดาที่มีคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้นในปริมาณสูง สามารถปฏิบัติบทบาทหน้าที่ด้านการอบรมสั่งสอนบุตรวัยรุ่นเพื่อปลูกฝังหลักคุณธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาได้เด่นชัดกว่าฝ่ายมารดา^{๑๗}

พูนทรัพย์ ขุนจิต ได้ศึกษาเรื่อง “หลักจริยธรรมด้านกตัญญูกตเวทีของบุตรและธิดาจะต้องปฏิบัติต่อมารบิดา ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนราชวินิตบาง

^{๑๕}พระมหาบุญเพียร ปุณฺณวิริโย,“แนวคิดและวิธีการขัดเกลาทางสังคมในสถาบันครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔).

^{๑๖}พระสมชัย อนุตฺตโร,“ศึกษาหลักมนุษยสัมพันธ์เชิงพุทธตามแนวทางของหลักธรรมเรื่องทศกในพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑,หน้า๕๐ .

^{๑๗}งามตา วณิชานนท์, “ลักษณะทางพระพุทธศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของบิดามารดาที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูบุตร”, (รายงานการวิจัยฉบับที่ ๕๐ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๓๖). หน้า ๓๒.

แคลาน้ำ กรุงเทพมหานคร” ได้กล่าวถึงการตอบแทนพระคุณของบิดามารดาของบุตรที่พึงกระทำ และถือว่าเป็นทางที่ประเสริฐ นั่นก็คือการที่บุตรชายได้บวชในพระศาสนา การบวชนี้เป็นการช่วย ปิดทางอบายให้บิดามารดา เพราะลูกชายได้ศึกษาธรรมแล้วนำมาแสดงแนะนำบิดามารดาให้ละเว้น จากอกุศลธรรมต่างๆดำเนินชีวิตไม่ผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปจากธรรม เป็นการชักชวนบิดามารดาให้มีศีล มีธรรม ซึ่งจะปิดทางอบายได้ด้วยการกระทำดีอันเป็นที่พึงของบิดามารดา^{๒๒}

๑.๘ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพโดยการศึกษาทั้งจากเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑.๘.๑ ศึกษาข้อมูล จากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถาฎีกาและคำราที่เกี่ยวกับมารดา บิดาต้นแบบในพระพุทธศาสนา

๑.๘.๒ การสัมภาษณ์ ครอบครัwdต้นแบบ มารดา-บิดาทั้ง ๔ ครอบครัw

๑.๘.๓ สรุปผลและเสนอแนะผลการวิจัย

๑.๙ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๙.๑ ได้ทราบคุณสมบัติของความเป็นมารดาบิดาต้นแบบในพระพุทธศาสนา

๑.๙.๒ ได้ทราบถึงบุคคลที่เป็นมารดาบิดาต้นแบบในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๙.๓ ได้ทราบแนวทางประยุกต์คุณสมบัติของความเป็นมารดาบิดาต้นแบบในสังคม ปัจจุบัน

^{๒๒} พูนทรัพย์ ขุนจิต, “หลักจริยธรรมด้านกตัญญูทศเวทของบุตรและธิดาจะต้องปฏิบัติต่อมารบิดาศึกษา เฉพาะกรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนราชวินิตบางแคปานขำ กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕). หน้า ๓๑.